

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum

Ons kenmerk
DOS-2017-0001079
RB-2023-000083

Bijlagen

-

Aan de bezwarencommissie
T.a.v. het secretariaat

Onderwerp

Verweerschrift inzake het bezwaarschrift van Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland van 30 mei 2024, tegen het besluit van 19 april 2024 met kenmerk PZH-2024-850399298 (vaststelling subsidie op nihil)

Geachte commissie,

Hierbij ontvangt u het verweerschrift en alle op de zaak betrekking hebbende stukken voor de behandeling van het bezwaarschrift – ingediend door [ ] ‘Van der werf Advies’ namens Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland – inzake de vaststelling van de POP3 subsidie voor het project "Opzetten van een toolbox voor een living lab natuurinclusieve landbouw in Zuid-Holland".

Bij brief van 30 mei 2024, ontvangen op 30 mei 2024, heeft Stichting Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland (hierna: bezwaarde) via de digitale weg bezwaar gemaakt tegen ons besluit van 19 april 2024 (kenmerk PZH-2024-850399298) inzake de vaststelling van de POP3 subsidie voor het project "Opzetten toolbox voor living lab natuurinclusieve landbouw" (hierna: bestreden besluit).

Voorgeschiedenis en bestreden besluit

Hieronder volgt in een tijdlijn de voorgeschiedenis van het bestreden besluit. Bij de uiteenzetting van de bezwaargronden en het verweer zullen voorafgaand hieraan het doel en voorwaarden van deze subsidieregeling, enkele relevante subsidieverplichtingen en de opdracht die aan bezwaarde is verstrekt onder het kopje ‘achtergrondinformatie’ nader worden toegelicht.

Tijdlijn bestreden besluit

- Op 1 november 2016 hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland vastgesteld het Openstellingsbesluit POP-3 kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw Zuid-Holland 2016. Hierin zijn activiteiten subsidiabel die zijn gericht op demonstraties en het verzorgen van trainingen, workshops en coaching aan een groep van landbouwers die actief zijn in de grondgebonden

landbouw. De openstelling is gericht op het **overdragen** van kennis. Het **verzamelen** van kennis en de ontwikkeling van nieuwe kennis is niet-subsidiabel.

- Op 18 januari 2017 hebben wij de subsidieaanvraag ontvangen van bezwaarde met een aangevraagd subsidiebedrag van € 85.518,00. Hierna is bezwaarde op 24 april 2017 (kenmerk PZH-2017-587878018) verzocht om aanvullende informatie. Op 22 mei 2017 is aanvullende informatie van bezwaarde ontvangen.
- Met het besluit van 22 september 2017, kenmerk PZH-2017-612898434, is aan bezwaarde een subsidie verleend van maximaal € 52.740,60 voor het deel van de activiteiten gericht op het **overdragen** van kennis. In de subsidiebeschikking zijn de subsidiabele activiteiten als volgt geformuleerd:

*In het project wordt een Living Lab opgezet in de vorm van de ontwikkeling van een gezamenlijke toolbox. Dit wordt gedaan met **het organiseren van bijeenkomsten, studiebezoeken, trainingen en workshops voor en met agrarische collectieven, agrarische natuurverenigingen, groepen van boeren en betrokken gebiedspartijen**. Door partijen, koplopers en deskundigen aan elkaar te verbinden en kennis vast te leggen in de toolbox en een daaraan gekoppelde website wordt gezorgd voor een duurzame kennisbasis. Hiermee draagt u door kennisoverdracht- en voorlichtingsacties bij aan een verdere verduurzaming en versterking van de sector.*

In de subsidieaanvraag heeft bezwaarde ook activiteiten opgenomen die zijn gericht op het **verzamelen** van kennis. Deze kosten zijn afgewezen. In de verleningsbeschikking is aangegeven (zie daarbij ook het berekeningsformulier) dat het gaat om de volgende niet-subsidiabele kosten:

- *Personeelskosten voor werkzaamheden omtrent 'Gebiedsbijeenkomsten' (€ 19.700,00) en 'Opbouw toolbox' (€ 20.685,00).*
- *Een deel van de kosten voor externe deskundigen in workshops, studiebezoeken en trainingen (€ 6.244,00).*
- *Kosten voor externe deskundigen in uitwerking elementen toolbox (€ 8.000,00).*

Bij de afwijzing van de genoemde kostenposten is de volgende motivering vermeld: 'Voorgenoemde kosten betreffen werkzaamheden die zich richten zich op het verzamelen van kennis. De openstelling is gericht op het **overdragen** van kennis. Het **verzamelen** van kennis is geen subsidiabele activiteit en kosten daarvoor zijn niet-subsidiabel.' Hiermee zijn het doel van de subsidieregeling en de subsidiabiliteit van kosten duidelijk onder de aandacht gebracht.

- Op 19 juni 2018, kenmerk PZH-2018-657023684, is naast deze POP3 subsidie aan bezwaarde een opdracht (hierna: opdracht toolbox) verstrekt om de niet-subsidiabele activiteiten alsnog uit te kunnen voeren.
- Op 22 maart 2018 heeft bezwaarde verzocht om de beschikking tot subsidieverlening te wijzigen, betreffende een wijziging van de looptijd van 1

april 2018 naar 1 juni 2019. Wij hebben op 18 april 2018 (kenmerk PZH-2018-646689310) verzocht om aanvullende informatie. Op 7 mei 2018 is aanvullende informatie van bezwaarde ontvangen. Met het besluit van 22 juni 2018, kenmerk PZH-2018-652419737, is ingestemd met deze wijziging.

- Op 10 augustus 2018 is een herinnering (PZH-2018-659752210) verzonden om uiterlijk voor 1 september 2018 een voortgangsverslag in te dienen. Op 19 september 2018 hebben wij van bezwaarde een voortgangsverslag ontvangen. Bezwaarde heeft naar aanleiding van ons verzoek op 15 november 2018 aanvullende informatie aangeleverd.
- Op 28 januari 2019 hebben wij van bezwaarde een deelbetalingsverzoek ontvangen en op 17 mei 2019 een verzoek tot intrekking hiervan.
- Op 30 oktober 2019 hebben wij van bezwaarde opnieuw een deelbetalingsverzoek ontvangen voor een bedrag van € 35.116,01 aan kosten. Op 14 juni 2020 hebben wij naar aanleiding van ons verzoek (PZH-2020-735622110) aanvullende informatie ontvangen. Met het besluit van 28 mei 2021, kenmerk PZH-2021-775259613, hebben wij een deelbetaling goedgekeurd van € 21.069,61. Dit is het subsidiebedrag op basis van een subsidiepercentage van 60% voor het totaal aan aangevraagde subsidiabele kosten.
- Op 5 december 2019 heeft bezwaarde verzocht de beschikking tot subsidieverlening te wijzigen, betreffende wijziging van de einddatum van 1 juni 2019 naar 31 maart 2020. Met het besluit van 15 juni 2020, kenmerk PZH-2020-741833717, is ingestemd met deze wijziging. In dit besluit is opgenomen dat de aanvraag tot vaststelling uiterlijk **30 juni 2020** ingediend moet worden.

Met de brief van 29 juni 2022, kenmerk PZH-2022-810640836, is een rappel verzonden aan bezwaarde voor het binnen drie weken na dagtekening van de brief indienen van de aanvraag tot vaststelling. In deze brief is opgenomen dat bezwaarde eenmalig in de gelegenheid wordt gesteld om dit verzuim te herstellen.

- Op 1 augustus 2022 hebben wij van bezwaarde het vaststellingsverzoek ontvangen, met een laatste betaalverzoek van € 44.494,06 aan kosten. Op 6 september 2022 en 27 oktober 2022 hebben wij op ons verzoek van bezwaarde aanvullende informatie ontvangen.
- Op 6 januari 2023, kenmerk PZH-2022-822508852, hebben wij bezwaarde een voornemen tot besluit subsidievaststelling op € 0,00 (nihil) gestuurd. Op 13 februari 2023 hebben wij hierop van bezwaarde een zienswijze ontvangen, waarin nader wordt ingegaan op de punten die genoemd zijn in het voornemen. Deze informatie hebben wij meegenomen bij het komen tot een besluit over het verzoek tot vaststelling.

- Op 19 april 2024, kenmerk PZH-2024-850399298, is besloten de subsidie vast te stellen op nihil (het bestreden besluit). Hierin is aangegeven dat de reeds uitbetaalde deelbetaling van € 21.069,61 teruggevorderd wordt.

Bezwaar en verweer

Op 30 mei 2024, ontvangen op 30 mei 2024, heeft bezwaarde een bezwaarschrift ingediend tegen het bestreden besluit.

Informeel overleg

Op 21 juni 2024 heeft naar aanleiding van het bezwaar informeel overleg plaatsgevonden. Hierbij waren aanwezig de directeur van NMZH en de POP3 subsidiebeoordelaar en POP3 programmacoördinator van de provincie. Dit overleg heeft niet geleid tot een intrekking van het bezwaar. Alle drie de aanwezigen hebben gedurende het overleg helaas moeten constateren dat het overleg niet ging leiden tot een gedeeld beeld van de situatie en dat het onafhankelijke advies van de bezwarencommissie nodig is.

Bezwaarde heeft een andere perceptie op het verantwoorden van de uitgevoerde activiteiten en de daaraan verbonden kosten binnen het POP3. Vanuit de provincie is in het gesprek aangegeven dat in de beoordeling geen aannames gedaan kunnen worden: de ingediende kosten moeten aantoonbaar rechtstreeks te relateren zijn aan subsidiabele activiteiten.

Bezwaarde heeft in het gesprek verzocht om coulant te zijn in de beoordeling gezien het feit dat NMZH een stichting is die zich inzet om o.a. de provinciale doelen te realiseren. Vanuit de provincie is aangegeven dat de provincie en RVO in de beoordeling geen ruimte hebben om coulant te zijn. De relatie van kosten met de gesubsidieerde activiteiten wordt ten alle tijden op aantoonbaarheid beoordeeld. Hierbij is het hebben van vertrouwen niet voldoende. Dit, gezien de mogelijke controles door de Audit Dienst Rijk en de Europese Commissie en de sancties die voor de gehele lidstaat kunnen volgen als de beoordeling niet EU-conform is uitgevoerd. Voorts bestaat de verplichting om eventueel ten onrechte uitbetaalde subsidiebedragen terug te vorderen.

Ontvankelijkheid bezwaar

Het bezwaarschrift voldoet aan de inhoudelijke vereisten uit art. 6:5 Awb en is tijdig – binnen zes weken na verzending bestreden besluit - ingediend.

Juridisch kader

Het verzoek tot subsidievaststelling is getoetst aan de volgende wet- en regelgeving:

- [Algemene wet bestuursrecht](#) (hierna: Awb)
- [Algemene Subsidieverordening Zuid-Holland 2023](#) (hierna: Asv)
- [Uitvoeringsverordening \(EU\) nr. 808/2014](#)
- [EU-uitvoeringsverordening 2016/669](#)
- [Beleidsregel verlagen subsidie POP](#) (hierna: Beleidsregel)
- [Uitvoeringsregeling POP-3 2014-2020 Zuid-Holland](#) (hierna: Uitvoeringsregeling)

- [Openstellingsbesluit POP-3 kennisoverdracht duurzame innovaties landbouw Zuid-Holland 2016](#) (hierna: Openstellingsbesluit)

Achtergrondinformatie

Doel en voorwaarden subsidieregeling:

Om hiervan een goed beeld te vormen moeten het Openstellingsbesluit en de Uitvoeringsregeling (met name par. 2.1) in samenhang worden gelezen. Op grond van art. 3 Openstellingsbesluit kan subsidie worden verstrekt voor demonstraties en het verzorgen van trainingen, workshops en coaching aan een groep van landbouwers die actief zijn in de grondgebonden landbouw. Deze activiteiten dienen hierbij - conform art. 11 Asv - te zijn gericht op grondgebonden landbouwers in de provincie Zuid-Holland. Blijkens art. 2.1.3 Uitvoeringsregeling wordt subsidie verstrekt aan degene die de opleiding of andere vorm van kennisoverdracht of voorlichting levert. Hierbij geldt op grond van art. 2.1.4 Uitvoeringsregeling als aanvraagvereiste dat het een organisatie betreft die beschikt over voldoende gekwalificeerd en getraind personeel om de activiteit uit te voeren. De activiteiten dienen betrekking te hebben op tenminste één van de drie thema's zoals genoemd in art. 4 van het Openstellingsbesluit:

- Verschuiving van de bestaande kostenreductiestrategie naar een meerwaarde strategie, met nieuwe marktconcepten, nieuwe verdienmodellen of meerwaardecreatie;
- Maatregelen die leiden tot een geringer grondstoffengebruik en een gesloten kringloop, met als resultaat een vermindering van de emissie van milieubelastende stoffen naar bodem, lucht en grond- en oppervlakte water en minder uitputting van hulpbronnen en grondstoffen;
- Behoud en versterking van de biodiversiteit en de omgevingskwaliteit.

Op grond van art. 2.1.7 Uitvoeringsregeling komen o.a. kosten voor de ontwikkeling van nieuwe kennis niet voor subsidie in aanmerking.

Om voor subsidie in aanmerking te komen dienen de kosten adequaat en noodzakelijk te zijn in relatie tot het doel van de activiteit en aantoonbaar rechtstreeks aan de activiteit waarop die subsidie betrekking heeft zijn toe te rekenen: zie art. 1.8, vijfde lid juncto art. 1.11, sub a Uitvoeringsregeling.

Relevante subsidieverplichtingen:

Blijkens art. 1.14 Uitvoeringsregeling dient een aanvrager o.a. te voldoen aan de communicatieverplichtingen omschreven in de EU Uitvoeringsverordening 808/2014¹ en een administratie te voeren die ten allen tijde de informatie (met bijbehorende bewijsstukken) bevat die nodig is voor een juist inzicht in de realisatie van de gesubsidieerde activiteiten en voor een juiste subsidieverstrekking. Ten aanzien van de subsidiabele activiteiten mag worden verwacht dat een aanvrager ter onderbouwing presentielijsten en bijvoorbeeld publicaties (zoals brochures, folders, flyers, uitnodigingen en nieuwsbrieven), posters, presentaties, trainingsmateriaal, etc. kan aanleveren. Bij alle voorlichtings- en communicatieacties dient duidelijk te worden gemaakt dat voor het project steun is verleend vanuit het ELFPO. Met dergelijke stukken

---

¹ Uitvoeringsverordening (EU) nr. 808/2014 van de Commissie van 17 juli 2014 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EU) nr.1305/2013 van het Europees Parlement en de Raad inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo).

kan tevens inzichtelijk worden gemaakt wie de doelgroep was en in hoeverre sprake was van 'kennisoverdracht' die aansluit bij de genoemde thema's.

Opdracht opzetten toolbox:

Voor het opzetten van de toolbox is aan bezwaarde een opdracht van € 49.967,50 excl. BTW (kenmerk PZH-2018-0005312) verstrekt. Deze opdracht blijkt (zonder ruggespraak met team Subsidies) te zijn verstrekt doordat een aanzienlijk deel van de bij de subsidieaanvraag genoemde activiteiten als niet-subsidiabel was afgewezen. Uit de offerte van 14 mei 2018 blijkt dat het bij de opdracht gaat om de volgende activiteiten:

- het organiseren van 8 gebiedsbijeenkomsten (**ophalen** van specifieke kennisvragen bij agrariërs in Zuid-Holland);
- het ontwikkelen en bouwen van de website (natuurlijkboeren.nl);
- inhuur van deskundigen bij uitwerking van onderdelen van de Toolbox;
- en het organiseren van een symposium Living Lab Natuurinclusieve landbouw.

In de offerte valt o.a. te lezen: '*Het onderdeel Toolbox zelf is buiten deze toekenning gehouden, omdat het niet kon voldoen aan de criteria van deze POP3 regeling.*' Vanaf **19 maart 2019** is de toolbox (bibliotheek) reeds te raadplegen op deze website:

<https://www.natuurlijkboeren.nl/bibliotheek>. Bezwaarde heeft hier diverse documenten van derden verzameld (zoals de WUR, Louis Bolk Instituut, Vogelbescherming, Boerenbond, etc.) die gedownload kunnen worden. In het kader van deze opdracht zijn twee facturen (incl. BTW) ad € 45.344,75 (factuurdatum 30 augustus 2018) en € 15.115,93 (factuurdatum 17 december 2019) betaald. Bezwaarde heeft niet – middels een eindspecificatie – inzichtelijk gemaakt welke activiteiten en kosten zijn gerealiseerd ten aanzien van deze opdracht. De facturen van de WUR die bij het verzoek tot vaststelling van de subsidie zijn ingediend lijken – in ieder geval in hoofdzaak – betrekking te hebben op de opdracht voor het opzetten van de toolbox. Hierbij wijzen wij op de overlap in omschrijvingen in de facturen en de opdracht.

Algemene toelichting op nihil-vaststelling:

In het eindverslag gaf bezwaarde aan **13 bijeenkomsten** te hebben georganiseerd (waarvan 3 bijeenkomsten in samenwerking met ketenpartners). In de aanvullende informatie van 27 oktober 2022 heeft bezwaarde een overzicht van 19 activiteiten en bijbehorende data toegezonden. Naast dat deze opsomming bleek af te wijken van die in het eindverslag viel op dat het bij deze opsomming voornamelijk werd verwezen naar andere initiatieven zoals 'Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling' en 'Voedsel families'. En bij sommige activiteiten uit de opsomming werd verwezen naar het andere POP3-project van bezwaarde, te weten 'Democratische Landbouw' (zaaknummer 16260000038).

Het was de bedoeling dat bezwaarde – middels voldoende getraind en gekwalificeerd personeel – een subsidiabele vorm van kennisoverdracht (die aansluit bij de genoemde thema's) aan groepen (grondgebonden) landbouwers (uit de provincie Zuid-Holland) zou verzorgen. In de subsidieaanvraag en verleningsbeschikking is uitgegaan van 8 activiteiten hieromtrent. Hiertoe zijn o.a. personeelskosten, kosten voor inhuur van externe deskundigen, materiaalkosten en facilitaire kosten verleend. De veronderstelling bestond dat vanuit de toolbox (website) deze activiteiten verder zouden worden ondersteund en gezorgd zou worden voor de benodigde publiciteit.

Uit de aanvullende informatie die bezwaarde op 27 oktober 2022 heeft aangeleverd blijkt dat vanaf mei 2018 t/m november 2019 door verschillende medewerkers diverse workshops, netwerkbijeenkomsten (ook bijvoorbeeld de nationale Netwerkconferentie POP3) zijn bezocht. Echter, dit kwalificeren wij niet als het zelf – middels voldoende getraind en gekwalificeerd personeel – geven van demonstraties en het verzorgen van trainingen, workshops en coaching aan een groep van landbouwers die actief zijn in de grondgebonden landbouw. Ook het bezoeken van een enkele agrariër voor een bedrijfsbezoek of keukentafelgesprek kan hiermee niet worden gelijkgesteld. Overigens bleek uit het bezwaarschrift dat deze keukentafelgesprekken voornamelijk zijn benut voor het ophalen van kennis.

Uiteindelijk ontstaat de indruk dat bezwaarde slechts bij de organisatie van drie activiteiten betrokken is geweest, te weten **drie workshops** (dan wel kennisbijeenkomsten) in de tweede helft van 2019. Bezwaarde heeft bij het bezwaarschrift ook alleen informatie aangeleverd ten aanzien van deze activiteiten:

- Workshop/kennisbijeenkomst 'Kruidenrijk Grasland I' op 02-07-2019.
- Workshop/kennisbijeenkomst 'Verdienmodellen Natuurinclusieve Landbouw' op 05-11-2019.
- Workshop/kennisbijeenkomst 'Kruidenrijk Grasland II' op 20-11-2019.

Echter, de kosten/uren die aan deze activiteiten kunnen worden toegerekend zijn zeer beperkt te noemen. Het merendeel van de ingediende kosten valt niet te relateren aan deze drie activiteiten en zijn dan ook terecht afgewezen en tellen mee voor de zogeheten 10% kortingsregel.

De verantwoording van de uitgevoerde activiteiten en de daaraan verbonden kosten/uren schiet ernstig tekort en is ook zeer onoverzichtelijk en lastig te volgen doordat bezwaarde hierbij allerlei activiteiten betreft – en zeer uitgebreid bespreekt – die feitelijk niet passen onder het POP3-project. Er lijkt bij een bezwaarde een geheel andere perceptie te bestaan van de subsidiabele activiteiten en de wijze waarop de activiteiten en daaraan verbonden kosten moeten worden verantwoord. Ook lijken kosten voor de opdracht en de subsidie door elkaar te zijn gehaald en naar eigen inzicht te zijn toegedeeld. Het bleek zeer lastig voor de beoordelaars om hier grip op te krijgen en de relevante informatie van bezwaarde te verkrijgen. In het geval een aanvrager er uiteindelijk niet in slaagt om aan te tonen dat de opgevoerde kosten rechtstreeks zijn toe te rekenen aan een subsidiabele activiteit, bestaat geen andere mogelijkheid dan de kosten afwijzen.

Verweer per punt in bezwaarschrift

De volgende punten worden in het bezwaarschrift aangehaald. Per punt wordt het verweer gegeven.

1. **Punt in bezwaarschrift:** De POP3 subsidieaanvraag voor het project 'Opzetten van een toolbox voor een living lab natuurinclusieve landbouw in Zuid-Holland' is voortgekomen uit het Voedselfamilie netwerk, waarbij NMZH vanaf het begin actief is geweest en provinciale beleidsmedewerkers betrokken waren.
Voor het niet-subsidiabele deel van de POP3 subsidieaanvraag is in samenwerking met een provinciale beleidsmedewerker een opdracht

verstrekt, zodat het volledige project uitgevoerd kon worden. In de POP3 verleningsbeschikking en de opdrachtbevestiging zijn de werkzaamheden afgebakend. Bezwaarde stelt dat de werkzaamheden conform deze afbakening zijn uitgevoerd en dat er periodiek overleg heeft plaatsgevonden met de provinciale beleidsmedewerkers over de lopende activiteiten. En dat de inzet door deze medewerkers werd gewaardeerd en dat niet aan de orde is gekomen dat NMZK niet tot kennisoverdracht is gekomen of dat uitvoering niet overeenkomstig de afspraken en beschikkingen plaatsvond.

Verweer: Voor wat betreft de subsidie diende bezwaarde zich te richten tot de medewerkers van team Subsidies. Mogelijk hebben de provinciale beleidsmedewerkers hun waardering geuit op een hoger overkoepelend niveau en had dit met name betrekking op de opdracht voor het opzetten van de toolbox. Het lijkt ons onwaarschijnlijk dat een beleidsmedewerker de indruk zou hebben gewekt bevoegd te zijn om toezeggingen te doen over de subsidiabiliteit van bepaalde kosten zonder zelf überhaupt gegevens te hebben ingezien.

Het is onterecht als bezwaarde de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de voorwaarden neerlegt bij de subsidie- en opdrachtverstrekker. Het feit dat de activiteiten voor de opdracht en de subsidie mogelijk op hoofdlijnen zijn besproken met een beleidsmedewerker doet er niet aan af dat bezwaarde rekening en verantwoording dient af te leggen over de uitgevoerde activiteiten en daaraan verbonden uitgaven en inkomsten. De aanvrager is zelf verantwoordelijk voor de inhoud van de verantwoording van de subsidie. Aanvragers moeten dan ook rekening houden met de consequenties, die verbonden zijn aan de regel dat zij er zelf verantwoordelijk voor zijn, dat hun aanvraag aan de wettelijke vereisten voldoet. Voor zover bezwaarde hierbij een beroep doet op het vertrouwensbeginsel kan dit naar onze overtuiging – gelet op de jurisprudentie hieromtrent – niet slagen.²

2. **Punt in bezwaarschrift:** Bezwaarde was vanaf het begin van het project van plan samen te werken met kennispartners Louis Bolk Instituut, Kennisteam Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer en De Groene Motor en inhuur van Wageningen University & Research voor onder andere de kennisoverdracht. Dit is in de tussentijdse rapportage en bij de beantwoording van vragen op 27 oktober 2022 toegelicht.

Verweer: Het is niet direct duidelijk op welke passage uit de aanvullende informatie van 27 oktober 2022 bezwaarde hier precies doelt. In het voortgangsverslag dat op 19 september 2018 is ontvangen geeft bezwaarde in zijn algemeenheid aan dat overleggen hebben plaatsgevonden met kennispartners. Overigens valt in het voortgangsverslag ook te lezen dat vanaf 1 januari 2019 ‘workshops, werkateliers en trainingen’ zullen worden

---

² Zie bijvoorbeeld ABRvS 29 mei 2019; ECLI:NL:RVS:2019:1694.

georganiseerd en dat *'op basis van de kennisvragen in het veld samen met de ketenpartners zal worden gekomen tot **een inspirerend en aansluitend aanbod**'*.

Zoals gezegd is de subsidie is verleend voor *"het **organiseren** van bijeenkomsten, studiebezoeken, trainingen en workshops voor en met agrarische collectieven, agrarische natuurverenigingen, groepen van boeren en betrokken gebiedspartijen"*. Hierbij is het mogelijk dat bezwaarde een kennispartij inschakelt voor de kennisoverdracht tijdens de door hem georganiseerde bijeenkomst. Dat bezwaarde zelf de bijeenkomsten, studiebezoeken, trainingen en workshops heeft georganiseerd, moet bij de subsidievaststelling aantoonbaar zijn. Echter, bezwaarde heeft met de aangeleverde informatie bij vaststelling haar eigen rol bij de genoemde activiteiten niet toegelicht en aannemelijk kunnen maken. Opvallend is dat voor het merendeel van de genoemde activiteiten geen kosten of uren zijn opgevoerd die aantoonbaar te relateren zijn aan deze activiteiten. Bezwaarde heeft ook niet aannemelijk kunnen maken – bijvoorbeeld via presentielijsten – wie de aanwezige doelgroep was. Zonder deze informatie kan de beoordelaar niet vaststellen in hoeverre de activiteiten betrekking hebben op de thema's zoals genoemd in het Openstellingsbesluit en de activiteiten waarvoor subsidie is verleend. Wij hebben nadrukkelijk geen subsidie verleend aan bezwaarde om eigen medewerkers te laten deelnemen aan workshops, trainingen en dergelijke.

3. Commentaar per afgewezen kosten en bijeenkomst uit het bestreden besluit:

1. Facturen met factuurnummers 7219220039 en 7219220172 van Wageningen University en Research

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat de conclusie dat de inzet van Theo Vogelzang van de Wageningen University & Research vooral bedoeld is voor het opzetten van de toolbox niet correct is, omdat vanuit de opdracht toolbox apart middelen toegekend zijn hiervoor en dat hiervoor ook separate facturen zijn gestuurd. Bezwaarde geeft dit als reden dat er vanuit kan worden gegaan dat de facturen die nu onder de POP3 subsidie zijn verantwoord betrekking hebben op de POP3 activiteiten.

Verweer: De kosten dienen aantoonbaar rechtstreeks te relateren te zijn aan de activiteiten waarvoor subsidie is verleend. In de beoordeling kunnen geen aannames worden gedaan. Bezwaarde heeft een andere perceptie op hoe kosten aantoonbaar moeten worden gemaakt. Welke subsidiabele activiteiten inzake kennisoverdracht de WUR in opdracht van bezwaarde zou hebben verzorgd is op geen enkele wijze inzichtelijk gemaakt. Betrof dit een bijeenkomst, training of workshop? Was de doelgroep hierbij

aanwezig? Wat was het onderwerp van deze activiteit en sluit dit bij het Openstellingsbesluit? Is hierbij duidelijk gemaakt dat voor de activiteit steun is verleend vanuit het ELFPO?

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat in de eindafrekening van 27 oktober 2022 aantoonbaar is gemaakt dat de inzet van [ ] bij een aantal bijeenkomsten de rol van gespreksleider was en dat hij samen met [ ] alle bijeenkomsten inhoudelijk heeft voorbereid en ook bij een aantal thema's een bijdrage heeft geleverd aan de kennisoverdracht. En dat de inzet valt onder kostenpost B van de beschikking. Bezwaarde stelt dat dit door de beoordelaar gecheckt had kunnen worden.

Verweer: De verantwoordelijkheid voor het aantoonbaar maken van de opgevoerde kosten ligt bij de subsidiebegunstigde en niet bij de beoordelaar. Bij het verzoek tot vaststelling is een urenspecificatie van [ ] (medewerker WUR) aangeleverd. De laatste uren in deze specificatie dateren van **26-09-2018** en bevatten geen omschrijving van de uitgevoerde activiteiten. Er is niet inzichtelijk gemaakt welke activiteiten in het kader van kennisoverdracht dhr. [ ] precies zou hebben verzorgd in opdracht van bezwaarde. In de aanvullende informatie van 27-10-2022 verwijst bezwaarde (onder punt 2) slechts naar de tabel en de tussenrapportages. Verder wordt verwezen naar verslagen van drie kennisbijeenkomsten: 'Kruidenrijk Grasland I (02-07-2019), Verdienmodellen Natuurinclusieve landbouw (05-11-2019) en Kruidenrijk Grasland II (20-11-2019). Welk deel van de facturen van de WUR op deze kennisbijeenkomsten betrekking zou hebben is niet inzichtelijk gemaakt. Gelet op de **factuurdata** van de WUR (**12-02-2019 en 06-06-2019**) lijkt het in ieder geval niet aannemelijk dat deze facturen betrekking kunnen hebben op de genoemde kennisbijeenkomsten (deze zijn van later datum). In de aanvullende informatie van 06-09-2022 heeft bezwaarde het volgende aangegeven over de inzet van [ ] *De totale inzet van Wageningen University was € 20.000 (2 x een factuur € 10.000), maar omdat het budget maximaal € 16.000 is wordt een deel van de 2e factuur ten laste gebracht van het opdrachtdeel van Toolbox en niet ten laste van POP3 Toolbox. Daarnaast is het zo dat [ ] totaal 185 uur heeft gemaakt voor het project zoals blijkt uit het bijgevoegde urenoverzicht waarmee de kosten ruimschoots onderbouwd worden.*

Uit deze passage ontstaat de indruk dat bezwaarde naar eigen inzicht kosten van de WUR onder zowel de opdracht (gericht op het opzetten van toolbox) als de subsidie (gericht op kennisoverdracht) heeft ingedeeld.

2. De kosten van Hoeve Biesland. De kosten voor de cadeautas voor de spreker. De kosten voor het ter beschikking stellen van de ruimte en catering op 5 november 2019.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat [ ] naast [ ] als deskundige betrokken was bij de kennisoverdracht en dat [ ] hiervoor geen vergoeding wilde krijgen en hij als blijk van waardering een cadeautas heeft ontvangen. Voorts wordt gesteld dat de kosten voor Hoeve Biesland inclusief BTW subsidiabel zijn.

Verweer: Een gift zoals de cadeautas is niet rechtstreeks aan het projectdoel toe te schrijven. Alle opgevoerde kosten moeten aantoonbaar rechtstreeks te relateren te zijn aan de activiteiten waarvoor subsidie is verleend. De spreker had beter een factuur kunnen sturen met betrekking tot de inzet. Degelijke kosten voor cadeautjes worden altijd afgewezen aangezien zij als niet-noodzakelijke kosten worden gekwalificeerd. Bezwaarde heeft op eigen initiatief een cadeautas verstrekt.

Het totale factuurbedrag van hoeve Biesland bedraagt € 364,62 inclusief BTW. Echter, bezwaarde heeft bij het verzoek tot vaststelling alle kosten derden (facturen) **exclusief** BTW ingediend en zij zijn als zodanig verder door ons beoordeeld.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat er 30 deelnemers waren en verwijst hiervoor naar het verslag, de presentielijst, een impressiefoto en de uitnodigingenlijst. Bezwaarde stelt het bijzonder te vinden dat de beoordelaar twijfelt aan dat de workshop heeft plaatsgevonden en of deze gerelateerd is aan het project en verwijst hierbij naar de beantwoording op 27 oktober 2022.

Verweer: Op basis van de aangeleverde informatie is het aannemelijk dat er op 5 november 2019 een bijeenkomst heeft plaatsgevonden en dat mensen van de uitnodigingenlijst zijn uitgenodigd. Echter, uit de informatie moet blijken dat de genodigden daadwerkelijk aanwezig zijn geweest op de betreffende dag door middel van bijvoorbeeld een handtekening en een datum. Voor de huur van ruimten is inderdaad subsidie verleend. Echter, moeten de opgevoerde kosten dan wel aantoonbaar te relateren zijn aan het projectdoel. Bezwaarde heeft de relatie onvoldoende aantoonbaar kunnen maken. Er is geen presentielijst aangeleverd en er zijn vanuit bezwaarde geen uren geschreven met betrekking tot kennisoverdracht op deze dag.

3. De facturen van Terp 10 met factuurnummers 202000007 en 20200052

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat dit onderdeel E.1 van de beschikking betreft en dat het gaat om de ondersteuning van het CMS en Forum. Bezwaarde stelt dat het maken en onderhouden van de website <https://natuurlijkboeren.nl> geen onderdeel uitmaakt van de desbetreffende kostenpost.

Verweer: Het ontwikkelen en bouwen van de website www.natuurlijkboeren.nl is (blijkens de offerte) onderdeel van de opdracht die aan bezwaarde is verstrekt. Het is niet duidelijk hoe de onderhavige facturen zich daartoe verhouden. De factuur 20200007 heeft betrekking op internetdiensten in 2020: CMS (contentmanagementsysteem) en onderhoud forum. Bij 'onderhoud forum' wordt aangenomen dat het forum betrekking heeft op de website natuurlijkboeren.nl. De factuur 20200052 heeft betrekking op 'het vermelden van de kerncijfers op vervolgpagina van de desbetreffende boer' en als verdere toelichting staat genoemd 'aanpassing site natuurlijkboeren.nl'. In de verleningsbeschikking zijn onder E weliswaar kosten verleend met betrekking tot de website (aanvulling functionaliteiten), maar niet voor reguliere onderhoudskosten zoals bezwaarde zelf ook aangeeft. Deze kosten zouden een relatie moeten hebben met de activiteiten inzake kennisoverdracht.

4. De uren van [redacted] voor kennisoverdracht in workshops, studiebezoeken en trainingen.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat de uren betrekking hebben op de volledige breedte van het project, specifiek bij de workshops waaraan ze hebben deelgenomen en een actieve bijdrage in kennisoverdracht. Hierbij wordt verwezen naar de informatie op 27 oktober 2022 en de reactie op het voornemen tot nihilvaststelling van 6 januari 2023.

Verweer: Opgevoerde kosten moeten aantoonbaar rechtstreeks te relateren zijn aan gesubsidieerde activiteiten, bijvoorbeeld door aanleveren van presentaties die [redacted] zelf hebben gegeven. Het zijn van een actieve gespreksdeelnemer is iets anders dan het zijn van de kennisdrager die verantwoordelijk is voor het overdragen van zijn of haar kennis aan de deelnemers. In de beoordeling kunnen geen aannames worden gedaan. Bezwaarde heeft een andere perceptie op hoe kosten aantoonbaar moeten worden gemaakt.

5. De uren van ten behoeve van de doorontwikkeling website toolbox ('natuurlijk boeren').

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde wijst op kostenpost A.4 uit de verleningsbeschikking en geeft aan dat op de website natuurlijkboeren.nl van 16 grondgebonden boeren hun verhaal en betrokkenheid bij duurzame landbouw en de voedseltransitie op hun bedrijf in Zuid-Holland is opgenomen. Tevens zijn er nieuwsberichten geplaatst over relevante onderwerpen en de workshops. De uren van beide medewerkers hebben hier betrekking op, maar zijn verder niet uitgesplitst.

Verweer: Op de website zijn inderdaad de verhalen van 16 agrariërs opgenomen: www.natuurlijkboeren.nl/onze_boeren. Het is echter niet duidelijk wat dit heeft bijgedragen aan demonstraties en het verzorgen van trainingen, workshops en coaching aan een groep van landbouwers die actief zijn in de grondgebonden landbouw. Het is niet duidelijk welke uren betrekking hebben op het opstellen van nieuwsberichten inzake de workshops. Overigens is in de verleningsbeschikking een andere kostenpost (A.5) opgenomen voor publiciteit zoals het opstellen van nieuwsberichten.

6. De uren van ten behoeve van communicatie activiteiten.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde wijst op kostenpost A.5 uit de verleningsbeschikking. Verder stelt bezwaarde dat eerder rapportages en een overzicht zijn toegezonden van de communicatieactiviteiten en dat ook heeft gewerkt aan een informatiekaart en infosheet.

Verweer: Het is niet duidelijk naar welke rapportages en overzicht bezwaarde hierbij verwijst. In het eindverslag dat bij de vaststelling is ingediend verwijst bezwaarde naar voortgangsrapportages. In het voortgangsverslag bij het betaalverzoek heeft bezwaarde het volgende vermeld: *'Zodra de website natuurlijkboeren.nl gereed is en online gaat zal ondersteunende publiciteit worden gegenereerd om meer bekendheid te geven aan natuurlijkboeren.nl bij agrariërs, beleidsmakers en beslissers. Er is in het project verder niet voorzien in publiekspubliciteit.'* Voor publiciteit van bijeenkomsten wordt verwezen naar informatiekaart en infosheet, echter lijken deze de website te promoten en niet te gaan over bijeenkomsten die bezwaarde zelf heeft georganiseerd. Op de website lijken ook geen bijeenkomsten te zijn aangekondigd.

7. **Punt in bezwaarschrift:** Bezwaarde stelt dat in de verleningsbeschikking niks is opgenomen over dat de openstelling is

gericht op het overdragen van kennis. Bezwaarde stelt opmerkingen in vaststellingsbesluit niet te begrijpen.

Verweer: Uit de verleningsbeschikking blijkt duidelijk waarvoor wel en waarvoor geen subsidie kon worden verstrekt. Tevens is verwezen naar de toepasselijke wet- en regelgeving.

8. **Punt in bezwaarschrift:** Niet alle activiteiten drukken op het project, maar ze komen wel allemaal direct of indirect ten goed aan het project. In de beantwoording bij de eindafrekening is een overzicht gegeven van 19 activiteiten. Maar hiervan zijn slechts 8 activiteiten, de workshops, direct toegerekend naar dit project, zoals in de beschikking is opgenomen. De organisatiekosten zelf maken geen deel uit van de eerder gekregen POP3 subsidie, maar konden wij financieren uit de aanvullende opdracht van de PZH. De kosten die wij gedeclareerd hebben, hebben dus alleen betrekking op het overdragen van kennis en hieraan ondersteunende activiteiten.

Verweer: In eerste instantie noemde bezwaarde in het eindverslag 13 activiteiten en in de aanvullende informatie van 27-20-2022 heeft bezwaarde 19 activiteiten opgesomd. We tellen hiervan inderdaad 8 workshops, maar uiteindelijk blijkt bezwaarde slechts betrokken bij het organiseren van drie workshops of kennisbijeenkomsten in de tweede helft van 2019. De overige activiteiten betreffen slechts deelname, echter is daar geen subsidie voor verleend.

9. Workshop 'Biodiversiteit' op 29-05-2018 (Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat er geen uren zijn gedeclareerd met betrekking tot deze activiteit. Bezwaarde geeft aan op deze bijeenkomst samen met de Rabobank en een aantal grondgebonden agrariërs te hebben stilgestaan bij biodiversiteit, bodemdaling en peilverhoging. Dit zou hebben geleid tot de methodiek ontwikkeling Pompgestuurde Waterinfiltratie en een tweetal projectplannen Valuta voor Veen voor twee grondgebonden agrariërs.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze workshop benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie en er ook geen kosten/uren aan deze activiteit zijn toe te rekenen. De toelichting van bezwaarde over de inhoud en rol bij deze activiteit blijft steken in algemene bewoordingen.

10. Workshop 'Bodemdaling en verdienmodellen' op 06-06-2018

(Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat er geen uren zijn gedeclareerd met betrekking tot deze activiteit.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze workshop benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie en er ook geen kosten/uren aan deze activiteit zijn toe te rekenen.

11. Workshop 'Omschakelproces naar biologisch' op 18-09-2018

(Voedsel families)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat de organisatie van deze activiteit in handen was van de PZH voedsel families en dat zij geen invloed hebben gehad op het uitnodigingsbeleid. Bezwaarde vond het wel belangrijk om deel te nemen en heeft voor deze activiteit 2 uur gedeclareerd.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze workshop benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie. Het zelf ophalen van kennis is nadrukkelijk niet subsidiabel en de genoemde 2 uren zijn hiermee ten onrechte gedeclareerd.

12. Bedrijfsbezoek en keukentafelgesprekken op 01-11-2018 met

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat niet iedere agrariër in staat was om op de georganiseerde data van de workshops aanwezig te zijn. In de beschikking stond de figuur van keukentafelgesprek niet genoemd, maar is volgens bezwaarde wel een beproefd middel om tot kennisoverdracht te komen.

zouden dit hebben uitgevoerd. Ook is hierbij informatie opgehaald voor de bedrijfspresentatie van de heeft 9 uur gedeclareerd voor de doorontwikkeling van de website.

Verweer: Er zijn geen kosten voor keukentafelgesprekken verleend en dit kan ook niet worden gelijkgesteld met kennisoverdracht aan een groep van grondgebonden landbouwers. Er is hiermee ook niet inzichtelijk gemaakt welke kennisoverdracht heeft plaatsgevonden en in hoeverre dit aansloot bij de onderwerpen genoemd in het Openstellingsbesluit. Uit de toelichting van bezwaarde blijkt dat de keukentafelgesprekken zijn benut voor het ophalen van informatie

voor de website. De genoemde 9 uur zijn hiermee ten onrechte gedeclareerd.

13. Bijeenkomst vrijwilligers boerenland op 02-10-2018 (Democratische landbouw)

Punt in bezwaarschrift: heeft 5 uur gedeclareerd. Deze activiteit maakt geen onderdeel uit van dit project. Deze uren hadden gedeclareerd moeten worden bij het project Democratische Landbouw.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze bijeenkomst benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie. Wij zijn het eens met bezwaarde dat het declareren van uren voor deze activiteit niet thuishoort onder het onderhavige POP3-project. De genoemde 5 uur zijn hiermee ten onrechte gedeclareerd.

14. Netwerkbijeenkomst 'Nieuwe markten in Europees perspectief' op 11-10-2018 (Innovatieve Ketens)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan deze bijeenkomst niet te maken heeft met directe kennisoverdracht zoals opgenomen in het projectplan, maar met een studiebezoek (kostenpost A.3) voor de eigen kennisontwikkeling ten gunste van de kennisoverdracht naar de grondgebonden agrariërs. heeft 10 uur gedeclareerd.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze bijeenkomst benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie. Het zelf ophalen van kennis (eigen kennisontwikkeling) is nadrukkelijk niet subsidiabel. De genoemde 10 uur zijn ten onrechte gedeclareerd onder het onderhavige POP3-project.

15. Bijeenkomst klanten boerenland op 13-10-2018 (Democratische landbouw)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat er geen uren zijn gedeclareerd met betrekking tot deze activiteit.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze bijeenkomst benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie en er ook geen kosten/uren aan deze activiteit zijn toe te rekenen.

16. Workshop 'Eigentijds grondeigendom en De bodem als verdienmodel' op 18-10-2018 (Oogstdag)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat er geen sprake is van een door hen georganiseerde workshop of sprake van door hen georganiseerde kennisoverdracht. Het organiseren van (gebieds)bijeenkomsten maakt geen onderdeel uit van de beschikking en is niet-subsidiabel. [ ] heeft deelgenomen, maar geen uren gedeclareerd. Gelijktijdig met de bijeenkomst is wel informatie opgehaald over de bedrijfspresentatie van de f [ ] heeft 2 uur gedeclareerd voor de doorontwikkeling van de website.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze workshop benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de informatie en er ook geen kosten/uren aan deze activiteit zijn toe te rekenen. De genoemde 2 uren ten behoeve van bedrijfspresentatie Hoeve Kazan op de website zijn ten onrechte gedeclareerd onder het onderhavige POP3-project.

17. Kennisdag Boerenlandvogels op 08-11-2018

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan het Weidevogelberaad te organiseren en faciliteren en samen te werken met De Groene Motor waarvan zij medeoprichter zijn. Ook geeft bezwaarde aan deel uit te maken van het kernteam Boerenlandvogels Zuid-Holland (organisator van deze dag). Het organiseren van gebiedsbijeenkomsten maakt geen onderdeel uit van de beschikking. Tijdens deze kennisdag hebben [ ] [ ] deelgenomen en actief kennis gedeeld. Ook was dit een goed netwerkmoment om met de aanwezige grondgebonden boeren die aanwezig waren in contact te komen om ze te inspireren en te interesseren voor de nog te organiseren workshops [ ] [ ] heeft 10 uur gedeclareerd voor het delen van kennis.

Verweer: Het lijkt ook hier voornamelijk te gaan om het zelf verzamelen van kennis. Het was de bedoeling dat bezwaarde activiteiten in het kader van kennisoverdracht zou organiseren. We hebben geen subsidie verstrekt voor eigen deelname aan activiteiten van derden. De genoemde 10 uur is ten onrechte gedeclareerd.

18. Studiedag 'Natuurinclusieve landbouw' op 10-11-2018 (WAV i.s.m. LTO)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan geen bijdrage te hebben geleverd in de organisatie van deze studiedag en het organiseren van gebiedsbijeenkomsten maakt geen onderdeel uit

van het POP3 project. Het was een prima moment om in gesprek te komen met meerdere aanwezige grondgebonden boeren en ze te inspireren en te interesseren voor de nog te organiseren workshops. Fleur Norbruis heeft 8 uur gedeclareerd voor het delen van kennis en eigen deskundigheidsbevordering.

Verweer: Het lijkt ook hier voornamelijk te gaan om het zelf verzamelen van kennis. Het was de bedoeling dat bezwaarde activiteiten in het kader van kennisoverdracht zou organiseren. We hebben geen subsidie verstrekt voor eigen deelname aan activiteiten van derden. Bezwaarde spreekt ook over 'eigen deskundigheidsbevordering'. De genoemde 8 uur is ten onrechte gedeclareerd.

19. Bijeenkomst maatschappelijke organisaties op 13-11-2018
(Democratische landbouw)

Punt in bezwaarschrift: Het gaat hierbij niet over kennisoverdracht. Fleur Norbruis heeft deze bijeenkomst benut om met Freek van Leeuwen een interview te hebben en informatie opgehaald voor de bedrijfspresentatie van de [ ] op de website en heeft hiervoor 2 uur gedeclareerd.

Verweer: We hebben geen subsidie verleend voor het afnemen van interviews. Dit betreft het zelf verzamelen van kennis en dit kan ook niet worden gelijkgesteld met kennisoverdracht aan een groep van grondgebonden landbouwers. Er is hiermee ook niet inzichtelijk gemaakt welke kennisoverdracht heeft plaatsgevonden en in hoeverre dit aansloot bij de onderwerpen genoemd in het Openstellingsbesluit. Uit de toelichting van bezwaarde blijkt dat de bijeenkomst is benut voor het ophalen van informatie voor de website en een interview. De genoemde 2 uur zijn hiermee ten onrechte gedeclareerd.

20. Nationale Netwerkconferentie POP3 op 15-11-2018

Punt in bezwaarschrift: [ ] heeft deelgenomen aan deze netwerkconferentie om kennis op te halen over de voortgang van het nationale POP3 programma en hiervoor is 4 uur gedeclareerd.

Verweer: Het zelf ophalen van kennis is nadrukkelijk niet-subsidiabel en de genoemde 4 uur zijn ten onrechte gedeclareerd onder het POP3-project.

21. Bedrijfsbezoek en keukentafelgesprekken met [ ]

[ ] op 29-11-2018

Punt in bezwaarschrift: Tijdens deze bedrijfsbezoeken en keukentafelgesprek bij beide grondgebonden boeren is informatie

opgehaald voor de bedrijfspresentatie van de [redacted]
[redacted] op de website. [redacted] heeft 7 uur
gedeclareerd voor de doorontwikkeling van de website.

Verweer: Het zelf ophalen van kennis is nadrukkelijk niet-subsidiabel en de genoemde 7 uur zijn ten onrechte gedeclareerd onder het POP3-project.

22. Bedrijfsbezoek en keukentafelgesprek met [redacted] op 06-12-2018

Punt in bezwaarschrift: Tijdens dit bedrijfsbezoek en keukentafelgesprek bij de [redacted] is informatie opgehaald voor de bedrijfspresentatie van deze familie op de website. [redacted]
[redacted] heeft 7 uur gedeclareerd voor de doorontwikkeling van de website. Verder geeft bezwaarde aan dat [redacted] een artikel over het project en de [redacted] heeft geschreven. Dit ten behoeve van een folder van het regiebureau POP.

Verweer: Het zelf ophalen van kennis is nadrukkelijk niet-subsidiabel en de genoemde 7 uur zijn ten onrechte gedeclareerd onder het POP3-project.

23. Bedrijfsbezoek en keukentafelgesprek met [redacted] op 18-12-2018

Punt in bezwaarschrift: Tijdens dit bedrijfsbezoek en keukentafelgesprek bij de [redacted] is informatie opgehaald voor de bedrijfspresentatie van deze familie op de website. [redacted] heeft 2 uur gedeclareerd voor de doorontwikkeling van de website. Verder heeft [redacted] een artikel geschreven voor boerderij.nl over de website natuurlijkboeren.nl vanuit het perspectief van [redacted] en zij heeft 3 uur gedeclareerd voor communicatie.

Verweer: Het zelf ophalen van kennis is nadrukkelijk niet-subsidiabel en de genoemde 2 uur zijn ten onrechte gedeclareerd onder het POP3-project.

24. Workshop 'Boeren bij hoogwater' op 25-03-2019 (Regiodeal Bodemdaling in het Groene Hart)

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat er geen uren zijn gedeclareerd met betrekking tot deze activiteit.

Verweer: Het is niet duidelijk om welke reden bezwaarde deze workshop benoemt als een activiteit die zij in het kader van kennisoverdracht hebben georganiseerd, terwijl dit niet blijkt uit de

informatie en er ook geen kosten/uren aan deze activiteit zijn toe te rekenen.

25. Workshop 'Kruidenrijk Grasland I' op 02-07-2019

Punt in bezwaarschrift: Voor de inzet van [ ] zijn voor het gehele project een tweetal facturen ingediend door de WUR. In de laatste fase van het project heeft [ ] een andere baan aanvaard bij Landschappen NL vandaar dat de urenstaat bij het einde van het dienstverband van [ ] bij de WUR niet verder gaan dan 26 september 2018. Aangezien [ ] in zijn WUR periode de afgesproken uren al had besteed is met zijn nieuwe werkgever Landschappen NL afgesproken dat de resterende inzet van [ ] bij dit project om niet ter beschikking wordt gesteld, zodat [ ] ook na 26 september 2018 een inzet kon blijven leveren in dit project. Ter onderbouwing van de activiteit zijn een verslag, presentielijst, impressiefoto en uitnodigingenlijst toegezonden. Over de workshop is op de website een nieuwsbericht geplaatst.

[ ] heeft 8 uur gedeclareerd voor haar bijdrage aan de kennisoverdracht.

Verweer: De facturen van het Louis Bolk Instituut en Kaasboerderij De Vierhuizen ten aanzien van deze activiteit hebben wij goedgekeurd. Uit de informatie van bezwaarde blijkt dat de uren van [ ] (vanuit andere werkgever?) om niet ter beschikking zijn gesteld. Hiermee is duidelijk dat de facturen van de WUR geen betrekking hebben op de drie workshops (dan wel kennisbijeenkomsten) in 2019.

Uren van medewerkers van bezwaarde die betrekking hebben op deze workshop zouden wij mogelijk kunnen goedkeuren.

26. Workshop 'Verdienmodellen Natuurinclusieve landbouw' op 05-11-2019

Punt in bezwaarschrift: [ ] heeft 6 uur gedeclareerd voor haar bijdrage aan de kennisoverdracht. Ter onderbouwing van de activiteit zijn eerder een verslag, presentielijst en impressiefoto toegezonden.

Verweer: Bij het indienen van de zienswijze op 13-02-2023 heeft bezwaarde alleen een presentielijst met betrekking tot 'Kruidenrijk Grasland I' toegezonden. We achten het aannemelijk dat bezwaarde bij de organisatie van deze activiteit was betrokken.

Uren van medewerkers van bezwaarde die betrekking hebben op deze workshop zouden wij mogelijk kunnen goedkeuren. Alleen de factuur van Hoeve Biesland lijkt betrekking te hebben op deze activiteit en zouden wij (gedeeltelijk) kunnen goedkeuren.

27. Workshop 'Kruidenrijk Grasland II' op 20-11-2019

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde geeft aan dat heeft deelgenomen aan deze workshop, maar de uren heeft geschreven op de PZH opdracht en niet op het POP3 project. Ter onderbouwing zijn eerder een verslag, presentielijst en impressiefoto toegezonden.

Verweer: Bij het indienen van de zienswijze op 13-02-2023 heeft bezwaarde alleen een presentielijst met betrekking tot 'Kruidenrijk Grasland I' toegezonden. We achten het aannemelijk dat bezwaarde bij de organisatie van deze activiteit was betrokken. Echter, wij concluderen dat er geen kosten derden (facturen) of uren met betrekking tot deze activiteit zijn ingediend.

28. **Punt in bezwaarschrift:** Bezwaarde stelt dat het beeld van de beoordelaars – dat bezwaarde niet aannemelijk heeft kunnen maken het merendeel van de bijeenkomsten zelf te hebben georganiseerd waarvan een aantal bijeenkomsten in samenwerking met ketenpartners – niet klopt met de feitelijke situatie. Bij de vaststelling had PZH de beschikking over verslagen, presentielijsten en impressiefoto's van de workshops.

Bezwaarde stelt dat in de aangeleverde urenstaten de uren die bezwaarde zelf als NMZH heeft ingebracht voor kennisoverdracht en andere in de beschikking opgenomen activiteiten zijn verantwoord.

Verweer: We achten het aannemelijk dat bezwaarde in de tweede helft van 2019 drie workshops/kennisbijeenkomsten heeft georganiseerd en dat deze waarschijnlijk als subsidiabele activiteiten zijn aan te merken. Echter, de kosten die hieraan te relateren zijn blijken vrij beperkt te zijn. Het overgrote deel van de kosten en uren valt niet te relateren aan deze drie activiteiten. Aan de laatste workshop zijn zelfs in het geheel geen uren of kosten derden toe te rekenen. Bezwaarde heeft een lange lijst van activiteiten opgesomd waarvan geconcludeerd moet worden dat de betrokkenheid niet verder ging dan slechts deelname en de 'keukentafelgesprekken' blijken te zijn benut om informatie te verzamelen om een bedrijfspresentatie van een grondgebonden landbouwer op de website te zetten. Dat is niet in overeenstemming met het doel waarvoor de subsidie is verstrekt en hetgeen subsidiabel is op grond van de regeling.

In het kader van het POP3 project was de bedoeling dat bezwaarde activiteiten gericht op kennisoverdracht (zoals demonstraties, trainingen en workshops) aan groepen grondgebonden landbouwers zou verzorgen ten aanzien van de in het Openstellingsbesluit genoemde thema's.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat gedurende het project vanuit de PZH betrokken inhoudelijke medewerkers geen klachten of opmerkingen hebben gehad over de inzet van bezwaarde. En dat de betrokken externe deskundigen en samenwerkingspartners o.a. De Groene Motor, Louis Bolk Instituut geen aanmerkingen hebben gehad over de inzet. Bezwaarde stelt dat er goed is samengewerkt bij de uitvoering van het project. Ook de deelnemende grondgebonden boeren hebben enthousiast deelgenomen aan het project. De NMZH heeft vanuit deze doelgroep geen klachten of aanmerkingen ontvangen.

Verweer: Dit doet niets af aan de constatering dat bezwaarde in het kader van het project slechts drie workshops (kennisbijeenkomsten) heeft georganiseerd, dat de hieraan te relateren kosten beperkt zijn te noemen en dat het merendeel van ingediende kosten hieraan niet relateren is en derhalve terecht is afgewezen.

Punt in bezwaarschrift: Bezwaarde stelt dat het POP3 subsidiebureau vindt dat [ ] niet gekwalificeerd zijn. Bezwaarde stelt dat deze kwalificatie nog steeds aan de orde zou zijn, ondanks alle informatie (waaronder de beantwoording van 27 oktober 2022 en zienswijze) die bezwaarde eerder al heeft gedeeld.

Verweer: Wij hebben geen uitspraken gedaan over de kwalificaties van [ ]. Er is niet gebleken dat zij kennisoverdracht (bijvoorbeeld demonstraties, workshops of trainingen) aan groepen grondgebonden landbouwers in Zuid-Holland hebben verzorgd, dus een dergelijke discussie hoeft dan ook niet te worden gevoerd. Er is slechts in zijn algemeenheid verwezen naar het aanvraagvereiste uit art. 2.1.4 Uitvoeringsregeling waarin staat vermeld dat de organisatie beschikt over voldoende gekwalificeerd en getraind personeel. Hiermee is een zekere kwaliteitseis ingebouwd dat de kennisoverdracht wordt verzorgd door personen die deskundig zijn.

Punt in bezwaarschrift:

Bezwaarde stelt dat van alle workshops en andere activiteiten op de met ons gedeelde uitnodigingenlijsten de doelgroep is aangegeven

en daarmee de uitnodigingenlijsten voldoende duidelijkheid bieden over de doelgroep bij elke workshop en activiteit.

Verweer: Alles overwegende – en welwillend gekeken – kan het aannemelijk worden geacht dat bezwaarde de organisatie van de genoemde **drie workshops** (kennisbijeenkomsten) in 2019 heeft verzorgd. Bij de vaststelling van de subsidie hebben wij ook een deel van de hieraan te relateren kosten goedgekeurd. Bij de onderbouwing door bezwaarde moeten wij wel enkele kanttekeningen plaatsen.

De verslagen van deze bijeenkomsten die bezwaarde op 27-10-2022 en bij het bezwaarschrift heeft toegezonden, betreffen in feite de teksten van de nieuwsberichten die na afloop van de activiteiten op de website natuurlijkboeren.nl zijn geplaatst.³ We vinden het opvallend dat er geen andere inhoudelijke informatie (zoals bijvoorbeeld een powerpoint-presentatie, verstuurd uitnodigingen, hand-outs, etc.) met betrekking tot deze workshops is aangeleverd. Het is namelijk ook belangrijk dat bij dergelijke acties de financiering vanuit het **ELFPO** onder de aandacht wordt gebracht.

De presentielijsten (bijlagen 3, 13 en 16) die bij het bezwaarschrift zijn aangeleverd zijn in ieder geval niet door de aanwezige deelnemers zelf ondertekend en zijn ook lastig te volgen.

Vermoedelijk had de workshop op 02-07-2019 dan 27 deelnemers (waarvan 8 boeren), de workshop op 05-11-2019 ongeveer 30 deelnemers (waarvan 15 boeren) en de workshop op 20-11-2019 dan 15 deelnemers (en allemaal boer?). We begrijpen uit de informatie van bezwaarde dat voor de drie workshops telkens vanuit eenzelfde lijst (bijlage 5) uitnodigingen zijn verstuurd. Uitgaande van de subsidiabiliteit van deze drie workshops zouden wij alle kosten derden (facturen) en eventuele uren voor personeelskosten die aan deze drie workshops zijn te relateren kunnen goedkeuren. Waarschijnlijk zou dat betekenen dat we een deel van de factuur van Hoeve Biesland en – voor zover mogelijk – een beperkt aantal uren van de medewerkers (personeelskosten) kunnen goedkeuren. Wij wijzen erop dat de urenlijsten van bezwaarde weinig concrete informatie bevatten over de activiteiten die zijn uitgevoerd. Het is aan bezwaarde om de uren die aan deze drie activiteiten zijn te relateren inzichtelijk te maken.

Gelet op de 10% kortingsregel is het niet onze verwachting dat een beperkte bijstelling van de subsidiabele kosten nog zou leiden tot een ander bedrag dan nihil of een lagere terugvordering van de reeds uitbetaalde deelbetaling. Hierbij verwijzen wij ook naar de sanctieregels uit de Beleidsregel die wij hebben genoemd in het

---

³ <https://natuurlijkboeren.nl/nieuws/natuurlijkboeren%7Cf682fa52-dacc-4168-9a04-857f394adabe>
<https://natuurlijkboeren.nl/nieuws/natuurlijkboeren%7C93edf2f9-6c3c-4460-b511-f4c5b3aad4d1>
<https://natuurlijkboeren.nl/nieuws/natuurlijkboeren%7C8103ec06-cbc2-45ac-a416-1c3a7453b402>

besluit. Bij de deelbetaling waren alleen uren uit 2017 en 2018 van de medewerkers ingediend. Niet valt in te zien op welke wijze deze uren te relateren zouden zijn aan drie workshops die eind 2019 zijn georganiseerd.

4. **Punt in bezwaarschrift:** Bezwaarde stelt dat de provincie Zuid-Holland met het bestreden besluit ernstig tekort is geschoten in de beoordeling van het project en dat de provincie bezwaarde ernstig en zonder feitelijke redenen heeft benadeeld. Hierbij wordt gesteld dat de door bezwaarde aangeleverde informatie door de POP3 subsidiebeoordelaar niet is betrokken in de eindbeoordeling en dat de beoordelaar heeft opgemerkt dat de informatie voldoende was om tot een eindbeoordeling te kunnen komen.

Het proces van moment vaststellingsverzoek tot het bestreden besluit heeft 1 jaar en 8 maanden geduurd. De laatste informatie is 13 februari aangeleverd.

Ondanks de procedures in de POP3 regeling voor betaalverzoeken en eindbeoordeling heeft het POP3 subsidiebureau en RVO bij herhaling de vastgestelde termijnen niet gehaald.

Ook heeft het POP3 Subsidiebureau slechts een formele en bureaucratisch benadering ten toon gespreid. Veel van de opmerkingen waren met een simpel telefonisch contact op te lossen.

Verweer: Wij wijzen er in de eerste plaats op dat bezwaarde – uitgaande van het laatste wijzigingsbesluit – uiterlijk op 30 juni **2020** een verzoek tot vaststelling moest indienen. Het verzoek tot vaststelling is pas op 1 augustus **2022** ingediend nadat wij een rappelbrief hebben verzonden.

De subsidiebeoordelaars zijn gekomen tot het bestreden besluit op basis van alle door bezwaarde aangeleverde informatie. In het geval de aangeleverde informatie onvoldoende is om tot een goed oordeel te komen wordt om aanvullende informatie gevraagd en de aanvrager in de gelegenheid gesteld om dit binnen een bepaalde termijn alsnog aan te leveren. Bij de vaststelling is tweemaal om aanvullende informatie gevraagd en ook middels het voornemen is bezwaarde nog in de gelegenheid gesteld om informatie aan te leveren op grond waarvan wij tot een ander besluit konden komen.

Aangezien uit de beoordeling bleek dat de subsidie op nihil moest worden vastgesteld is bezwaarde in de gelegenheid gesteld om een zienswijze naar voren te brengen op het bestreden besluit. Het feit dat het nemen van het vaststellingsbesluit langer heeft geduurd dan verwacht is ook deels gelegen in de wijze waarop bezwaarde de activiteiten en daaraan verbonden kosten

heeft onderbouwd. Het was efficiënter geweest als bezwaarde zich had beperkt tot informatie die betrekking heeft op subsidiabele activiteiten.

5. **Punt in bezwaarschrift:** Ook heeft onterecht een extra verlaging door de 10% kortingsregel plaatsgevonden.

Verweer: Hoewel er in het bezwaarschrift geen gronden worden opgevoerd tegen toepassing van de 10% kortingsregel, gaan we hier wel voor de volledigheid op in.

Als het gevraagde bedrag van de deelbetaling meer dan 10% hoger is dan het bedrag dat subsidiabel is, moet een administratieve sanctie worden toegepast.⁴ Het bedrag van de sanctie is gelijk aan het verschil tussen het gevraagde bedrag en het subsidiabele bedrag. Uit het vaststellingsverzoek van bezwaarde blijkt dat dit verschil groter is dan 10%. Het vaststellingsverzoek heeft betrekking op € 44.494,06 aan aangevraagde kosten. Daarvan is een bedrag van € 43.994,06 niet subsidiabel, dat is 99% van de aangevraagde kosten.

Zoals in dit verweer is aangegeven zijn de kosten op juiste gronden niet subsidiabel gesteld. Er is dan ook geen reden om de 10% kortingsregel niet toe te passen. Bezwaarde heeft allerlei kosten ingediend die niet aan het project te relateren zijn. De kosten die als niet-subsidiabel zijn afgewezen tellen mee voor de 10% kortingsregel zoals ook blijkt uit de Beleidsregel.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verzoeken wij u te adviseren het bezwaar ongegrond te verklaren en het bestreden besluit te handhaven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

Programmacoördinator POP3
Domein Water & Groen

---

⁴ Zie art. 18a Uitvoeringsregeling en toelichting in de Beleidsregel.